J. Bb.

"Wybór poezji", Wincenty Pol, Wrocław 1963; "Dzieje poety. O Wincentym Polu", Janina Rosnowska, Warszawa 1963 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 596-597

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystyna Zienkowska, *Jacek Jezierski, kasztelan łukowski (1722—1805)*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1963, s. 325, il. 15.

Dla historyka techniki w książce K. Zienkowskiej o kasztelanie Jezierskim najciekawszy jest rozdział *„Fabryki" kasztelana łukowskiego*, w którym autorka omawia jego działalność na polu przemysłu. Jezierski posiadał warzelnie soli w Busku i Solcy oraz wytwórnię fajansu w Grembenicach. W latach 1782—1785 nabył Miedzieżę, gdzie znajdował się wielki piec i 2 fryszerki oraz Maleniec, gdzie wybudował dodatkowe 8 fryszerek, tworząc pełny zespół wielkopiecowy, produkujący stal, narzędzia, naczynia i półfabrykaty. Zakłady te obsługiwały m. in. jego fabrykę kos w Sobieniach pod Warszawą. Działalność Jezierskiego w zakresie hutnictwa była powodem jego wystąpień w latach 1788—1791 na rzecz przejęcia przez Skarb Koronny kuźnic samsonowskich i suchedniowskich, leżących w dobrach biskupich. Starał się też (zresztą bezskutecznie) o dzierżawę tychże kuźnic, widząc w tym dobry interes.

Inne rozdziały książki traktują o działalności Jezierskiego jako polityka, działacza sejmowego, publicysty, reformatora, projektodawcy itd.

S. M.

Oczerki po istorii Leningradskogo Uniwiersitieta. Izdatielstwo Leningradskogo Uniwiersitieta, Leningrad 1962, s. 198.

Wydawnictwo Uniwersytetu Leningradzkiego zainicjowało serię wydawniczą poświęconą historii tej uczelni. Serię zapoczątkowała publikacja zawierająca artykuły poświęcone historii rozwoju katedr: fizyki matematycznej, zoologii oraz mechaniki; zarysy biograficzne wybitnych profesorów: ekonomisty M. A. Baługjanskiego, bizantologa M. W. Lewczenki, historyka Dalekiego Wschodu N. W. Kiuniera, oraz rozprawy poświęcone roli środowiska uniwersyteckiego w walce o przeobrażenia społecznej Rosji carskiej i budowę nowego ustroju po rewolucji październikowej.

Publikacja została przeznaczona dla szerokiego kręgu czytelników. Przeważają w niej artykuły pisane na podstawie materiału już wydanego. Archiwalia zostały wykorzystane przede wszystkim w treściwym artykule E. Kosaczewskiej o Baługjanskim, pierwszym rektorze Uniwersytetu, znanym z nowatorskich koncepcji na polu organizacji nauki, oraz w rozprawach poświęconych roli uczelni w życiu narodu rosyjskiego.

Publikacja rekompensuje w pewnym stopniu brak fundamentalnej monografii uczelni zapowiedzianej dopiero na najbliższe lata.

B. J.

Wincenty Pol, *Wybór poezji*, wyboru dokonała i wstępem poprzedziła Maria Janion. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1963, s. 298.

Janina Rosnowska, *Dzieje poety. O Wincentym Polu*. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1963, s. 372.

Od przeszło stu lat, od kiedy Wincenty Pol uzyskał popularność jako poeta i częściowe uznanie jako geograf, interesowano się jego działalnością i twórczością oraz starano się ocenić jego rolę i zasługi dla społeczeństwa. Za życia i bezpośrednio po śmierci poety przeciwnicy jego i wielbiciele w niepozbawionych namiętności sporach zajmowali stanowiska krańcowo różne. Oceny te były jednak nie-

pełne lub nieadekwatne. Najobszerniejszy dotychczas zarys biograficzny i analizę twórczości literackiej Pola dał później M. Mann[1]. Od czasu biografii Manna nowe, nie znane mu dokumenty pozwoliły wypełnić niektóre luki w życiorysie poety, a odleglejsza perspektywa czasu dała możność nowego na niego spojrzenia.

We *Wstępie* do *Wyboru poezji* Pola Maria Janion, śledząc kolejno najbardziej typowe jego utwory, ukazuje cechy jego osobowości, talentu i społeczno-politycznej postawy. Postawa ta uwidacznia się również w świetle kontrowersyjnych ocen innych, współczesnych poecie autorów. Nowe oświetlenie postaci Pola, wydobyte z jego twórczości oraz mnóstwa faktów i ocen, jest niezaprzeczalną zasługą tego *Wstępu*.

Innym typem opracowania jest książka Janiny Rosnowskiej *Dzieje poety*. Jest ona pisana „dla łatwej, popularnej lektury", jako tego typu historyczna „opowieść, która mogłaby utrwalić się w pamięci i wyobraźni czytelników, uczyniłaby szeroko dostępnym to, co zamykają naukowe monografie". Celem autorki jest nie tylko ukazanie kolei życia Pola, ale i tła jego epoki. Pisze ona o swej pracy: „starałam się ustalić fakty i o nich tylko pisać, aby mówili poprzez cytaty sami ludzie XIX wieku. Starałem się docierać do jednorazowych, indywidualnych, określonych precyzyjnie co do czasu objawów tego, co przecież miało także swój ogólny, społeczny sens" (s. 369—370). Dlatego też książka pełna jest cennych wiadomości opartych na dokumentach, pamiętnikach, listach. Spośród licznych wypowiedzi i faktów ukazuje się adekwatny rzeczywistej postaci obraz poety z jego niewyretuszowanymi słabościami i szlachetnymi wzlotami, oscylującego między szlachtą i ludem, stronnictwami zachowawczym i postępowym.

Pozycja ta spełni nader pożyteczną rolę społeczną. Cel autorki został niewątpliwie osiągnięty — marksistowska koncepcja dziejów, ideologii i literatury przejawiła się w naocznej i niezbitej wymowie dokumentu i faktu.

J. Bb.

A. Ałgan-Siemionow, *Czerskij*. Izdatielstwo CK WLKSM „Mołodaja Gwardia", Moskwa 1962, s. 221.

W serii *Życie wielkich ludzi* ukazała się opowieść o życiu i działalności Jana Czerskiego (1845—1892), a przede wszystkim o jego kołymsko-indygirskiej ekspedycji w latach 1891—1892. Barwnie i obrazowo są tu oświetlone fakty i wydarzenia późnego okresu życia wybitnego polskiego i zarazem rosyjskiego przyrodnika. Książka została napisana przez A. Ałgan-Siemionowa, poetę i pisarza, który przebywał 15 lat w obwodzie kołymskim, w miejscach pobytu Czerskiego. Tam właśnie powstał w 1954 r. poemat o Czerskim *Ostatni dzień*, a później — powieść biograficzna. Szkoda tylko, że z tej interesującej książki czytelnik nie dowiaduje się o polskiej narodowości ani Czerskiego (powstaniec z 1863 r., skazany na wygnanie), ani Aleksandra Czekanowskiego[2], o którym praca podaje również sporo interesujących wiadomości.

J. Bb.

---

[1] Wincenty Pol, *Studium biograficzno-krytyczne*, t. 1—2 Kraków 1904—1906.
[2] Por. w kronice zagranicznej niniejszego numeru informację o uczczeniu obu uczonych i podróżników w ZSRR (s. 623).